

Fenomeni

Multimedijski o ljepoti

Uz izložbu Ljerke Njerš u Muzeju Grada Zagreba

Velika imena hrvatske kulture Ljerka Njerš i Milka Trnina zajedno u Muzeju Grada Zagreba, umjetnice koje dijeli stoljeće u blistavom zajedništvu pod baroknom strehom Muzeja. Višeslojna, okrenuta životu velike pjevačice, njenoj scenjskoj pojavi, ova izložba s posvetom u jednom dijelu rekonstruira osobnost Milke Trnina, u drugom dijelu rekonstruira sveukupnost mita o ljepoti. A sveukupnost mita obuhvaća antički i suvremeni mit o ljepoti. Na tom tragu svaki izložak, svaki reljef, skulptura, slika izvedena u keramici, podastira ovdje govori u prilog sklada, u prilog oživjeloga sklada. Za ono esencijalno ljepo

ljatnog, duhovitog teksta Antuna Šoljana o Duchampu, zapravo o tome kako uhodani putovi, novi hodočasnički putovi prema suvremenoj umjetnosti, relativiziraju odnos prema ljepoti. U svakom slučaju izravan doticaj s ljepotom, odnosno izvoran doživljaj ljepote, zapisane u keramikama, odnosno skulpturama Ljerke Njerš, izaziva čudo. To je mali udar na naša osjetila, veliki izazov blaziranosti, čak, izazov svemu što znamo o suvremenoj umjetnosti Premda, u *ljepoti oko nalazi svoj mir*. Ljerka Njerš još jedanput podsjeća na činjenice: ljepota ne oponira nikome i ničemu (primjerice, apstraktnom ekspresionizmu, eksperimentiranju, parafraziranju itd), ljepota se ne hvali, ne nameće, jednostavno, ovdje je. (Nehotice ulazim u Posla-

a virtualnu izložbu izradila je voditeljica informatičke službe u Muzeju grada Zagreba Maja Šojat Bičić. U sklopu otvorenja izložbe koja traje do kraja lipnja 2001. premijerno je prikazan dokumentarni film o Ljerki Njerš autora Ernesta Greagla "Keramika i slikarstvo s ljubavlju" u produkciji "Zagreb filma"

Izložba u središte pozornosti stavlja Milku Trninu, slavni sopran koja je karijeru započela u starom kazalištu na Gornjem gradu (danas zgrada Skupštine Grada Zagreba). Ovdje je Milka Trnina 1882. godine nastupila u *Čuvidskom plesu* Giuseppe Verdija u ulozi Amelije (*Krabuljni ples*), odavde je krenula u osvaja-nje svijeta; od Beča do Leipziga, od Münchena, gdje je postala prvakinjom Opere do Londona. Slavljena u Covent Gardenu i njujorškom Metropolitanu Trnina je osvajala virtuoznošću i ljepotom glasa. Danas, u Muzeju Grada Zagreba oživjele su iz Wagnerova opusa, Izolda i Elizabeta, Sieglinda i Brunhilda (*Tristan i Izolda*, *Tannhauser*, *Parzifal*, *Prsten Nibelunga*), oživjele su Leonora, Aida, Tosca (Verdi: *Trubadur*, *Aida*, *Tosca*), oživjela je Beethovenova Leonora iz *Fidelia* i Margareta iz Gounodova *Fausta*... Prema jednoj slici Ljerke Njerš iz ciklusa "Homage Milki Trnini" u tehnici glinotiska (slika sa svim ekskluzivnim karakteristikama monotipije) izraden je plakat Hrvatskoga narodnog kazališta za izvedbu "Tosca", to je ujedno posveta Verdijevom jubileju. Plakat je tako promoviran u Muzeju Grada Zagreba prije premijere, jer izvorno pripada ciklusu posvećenom Milki Trnini. Dojam podcrtavaju osobni predmeti, Milkin stolić, haljina (za čiju se rekonstrukciju traže sponzori)... Sve

zama; također obrađuje temu suvremenoga mita o putenosti zapsanog u manirizmu, secesiji, suvremenoj umjetnosti. Nevjerojatnom lakoćom u kojoj se zrcali veliko tehnološko iskustvo i nepopovijetljiva osobnost Ljerke Njerš oblikuje i gradi skupocjene keramoskulpture i piktoplastike s blistavom, ali ne doslovnom posvetom inkarnatu, dakle puti, životu, obliku i oblikovanju koje je od Boga Izraz skupocjen rabim s razloga jer je tehnološka razina stopljena s onom ljepoga; ljepota materijala, ljepota forme, ljepota ideje, izvedbe, detalja - sve nas to u jednom finom sazvučju asocira na neke dijelove povijesti - inkarnat u manirizmu, s asocijacijom na Angola Bronzina, inkarnat u baroku, s asocijacijom na Rubensa, prisutnost blistavih akcenta podsjeća na Gustava Klimta. Potom, reinterpretiranje mita, s asocijacijama na pre-rafaelite, zatim prirodna ukovljenost u postmodernu, kao u vrijeme, kao u povijest, uvijek u ljepotu.

U Londonu djeluje "Society of Designer Craftsman" kojeg je član Ljerka Njerš. Ovo ugledno društvo osnovao je William Morris s prijateljima krajem XIX. stoljeća. Osnivači i članovi uz Morrisa bili su arhitekt Philip Webb te slikari Madox Brown Rossetti i Burne-Jones. Da bi se postalo članom umjetnik mora izlagati na strogo selekcioniranoj, glasovitoj Ljetnoj izložbi (*Summer Exhibition*) u sklopu Kraljevske umjetničke akademije (*Royal Academy of Arts*), također mora sudjelovati na znamenitim londonskim aukcijama suvremene umjetnosti. Kako Ljerka Njerš, kod londonskoga Christie' sa, sudjeluje na poznatim aukcijama suvremene

Tosca, I.

što određuje keramičke reljefe Ljerke Njerš nalazimo tumačenja u suvremenoj književnosti. Citirat ću Josifa Brodskog, naime, neka mjesta iz knjige "Vodeni žig". Danteovu jednostavnu tvrdnju - *U ljepoti oko nalazi svoj mir*, Brodski nadopunjuje suvremenijim rječnikom: *Estetski osjećaj blizanac je našeg nagona za samoodržanjem i pouzdaniji je od etičkog. Oko - glavno oruđe estetike - posve je samostalno i u svojoj samostalnosti, zaostaje jedino za suzom*. Nadalje, istinitost, izvornost, znanje i proživljenost daje razmišljanjima Josifa Brodskog onu vjerodostojnost (*Veritas splendor*) kojom će usred Venecije, o suvremenoj umjetnosti smjeti i moći zapisati slijedeće, citiram: *Možda je jedina funkcija zbirke kao što je zbirka Peggy Guggenheim i sličnih nakupnina modernih stvari koje se redovito izlažu u ovom gradu (Veneciji), da pokažu kakvi smo postali, kakva bijedna, arogantna, nevelikodušna, jednodimenzionalna bića i da nam uliju malo skromnosti...* (Citirajući, drugi put Brodskog, priznajem malo nevoljko, jer me svojedobno zanosila zbirka Peggy Guggenheim, i još me zaokuplja; prisjetila sam se, prije deset godina objavljenog bri-

nicu sv, Pavla Korinćanima.) Ljepota zapisana u materijalu, u zna-nju i razumijevanju tehnologije, u mjerama, motivima, temama, u summi iskustava, ali ponajprije u pojedinačnom geniju, u autorstvu. Stoga za gotovo katarzičan estetski doživljaj, kakvim ga opisuje Valery, vrijedi ovih dana ući u barokno potkrovlje Muzeja Grada Zagreba u Opatičkoj gdje izlaže Ljerka Njerš. Izlaže slike u glinotisku, keramike i skulpture.

Homage za primadonu

"Homage Milki Trnini" postavljen u multimedijskoj dvorani Muzeja Grada Zagreba, smještenoj u autentičnom baroknom potkrovlju u Opatičkoj 20., višeslojan je, zapravo multimedijski projekt. Izložbu prati dvojezični hrvatsko/engleski katalog i CD s virtualnom izložbom. Koncept izložbe osmislila je muzejska savjetnica Nada Premerl, k tome autorica nadahnutoga teksta u katalogu. Uz Nadu Premerl o tehnici *raku keramike* u kojoj Ljerka Njerš postiže najsuptilnije tehnološke i estetske dosegne piše povjesničar umjetnosti Stanko Staničić. Autor postave je arh Željko Kovačić

Torzo (reljef)

to pridonosi atmosferi sklada koji odjekuje iz drugog vremena. I ta je atmosfera sofisticirano prerađena, prenesena u izvanvremensko, u *sveprisutno područje ljepog*. A *Ljepo je brat blizanac potrebe za samoodržanjem*, kaže Brodski.

Drugi dio izložbe, reljefi i keramičke skulpture doslovce nadahnjuju za neke nove posvete. Ova-ga puta posvete Ljerki Njerš. Izložba je naime, određena dvjema cjelinama, onoj s posvetom Trnini i onoj koja podastire briljantan skulpturalni ciklus na temu antičkoga mita o Europi, o Erosu, Mu-

keramike od 1985. a kod Bonham' sa od 1988. također redovito izlaže na Ljetnoj izložbi, odavno je postala članom "Society of Designer Craftsman". Spominjemo ovaj podatak iz biografije umjesto poduze-ga podsjetnika na izložbe, nagrade, umjesto podataka iz monografije. Spominjemo ovaj podatak prije svega kao podsjetnik da je ime hr-vatske umjetnosti na najvišim razinama zastupljeno u svijetu, s podlo-gom u autorstvu koje nas ostavlja bez daha.

Lilijana DOMIĆ